

Nikša Vojvoda *

„JEZGRA“ I „PERIFERIJA“ KAZNENOG PRAVA U PRAKSI EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA **

Europski sud za ljudska prava već se desetljećima bavi pitanjem procesnih jamstava u postupcima koji nalikuju kaznenom (npr. prekršajnim ili upravno-kaznenim). Praksa Suda može se podijeliti u dva razdoblja. Prvo je počelo presudom Engel i drugi protiv Nizozemske, kojom je Sud pojam kaznene optužbe protumačio nezavisno od njezine klasifikacije u nacionalnom pravu. U tom je razdoblju načelno vrijedilo sljedeće pravilo: ako je optužba ocijenjena kaznenom, tada su se u pripadajućem postupku morala poštivati sva procesna jamstva koja Konvencija predviđa za kaznene postupke. Početak drugog razdoblja označila je presuda Jussila protiv Finske, u kojoj je prihvaćen standard prema kojem se u predmetima koji ne pripadaju jezgri kaznenog prava konvencijska jamstva iz čl. 6. ne moraju primjenjivati u svojem punom opsegu. Takvo je shvaćanje predstavljalo prekretnicu u praksi Suda o procesnim jamstvima u kaznenom sličnim postupcima. Rad donosi analizu te značajne presude i kasnije prakse Suda o kriterijima pomoću kojih razlikuje „jezgru“ od „periferije“ kaznenog prava.

Ključne riječi: Jussila protiv Finske, kaznenom slični postupci, procesna jamstva, jezgra kaznenog prava, periferija kaznenog prava, Europski sud za ljudska prava

1. UVOD

Pitanje procesnih posljedica različite kvalifikacije kažnjivih ponašanja već je desetljećima zastupljeno u praksi Europskog suda za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (dalje: Sud). U brojnim „kaznenom sličnim“ predmetima

* Nikša Vojvoda, mag. iur., asistent u statusu doktoranda na uspostavnom istraživačkom projektu Hrvatske zaklade za znanost Hrvatsko prekršajno pravo u europskom kontekstu – izazovi i perspektive (UIP-2020-02-6482), Sveučilište u Zagrebu Pravni fakultet; niksa.vojvoda@pravo.unizg.hr; ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-6640-9763>

** Ovaj je rad sufinancirala Hrvatska zaklada za znanost projektom Hrvatsko prekršajno pravo u europskom kontekstu – izazovi i perspektive (UIP-2020-02-6482).

Sud se bavio opsegom i striktnošću primjene nekih od procesnih jamstava za koja iz slova Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda¹ (dalje: Konvencija) proizlazi da su primjenjiva samo u postupcima koji su formalnopravno kazneni. „Kaznenom sličnima“ mogu se nazvati svi oni postupci koji formalnopravno nisu kazneni te koji s kaznenim postupkom imaju bitnih sličnosti, no koji se od njega u određenoj mjeri i razlikuju.²

U povijesti prakse Suda o navedenom pitanju moguće je razaznati dva razdoblja. Prvo je započelo presudom *Engel i drugi protiv Nizozemske*,³ u kojoj je Sud autonomno protumačio pojam kaznene optužbe ističući kako se i neki postupci slični kaznenom iz njegove perspektive mogu smatrati kaznenima (§ 82.).⁴ Stoga se obveza država da osiguraju poštovanje procesnih jamstava koja Konvencija predviđa za kaznene postupke proširila i na neke postupke koji im nalikuju. Slika procesnih jamstava u tom je razdoblju bila crno-bijela: ako je određena optužba ocijenjena kaznenom, na postupak koji se vodio povodom takve optužbe načelno su u punom opsegu primjenjivana sva minimalna

¹ Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Narodne novine – Međunarodni ugovori br. 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/01, 13/17.

² U literaturi na hrvatskom jeziku taj je pojam, koliko je autoru poznato, prvi upotrijebio Burić u sljedećem radu: Burić, Zoran, Načelo *ne bis in idem* iz europske perspektive, u: Bejatović, Stanko; Novaković, Nataša (ur.) Načelo *ne bis in idem* i pravna sigurnost građana (međunarodni pravni standardi, regionalna zakonodavstva i iskustva u primeni), Beograd, 2022, str. 119–130. Burić, međutim, takav još neuvriježeni pojam pobliže ne definira, već samo primjerično navodi kako: „Taj drugi, kaznenom postupku slični, postupak može biti prekršajni, upravni (administrativni), stegovni (disciplinski) ili neki drugi postupak“ (str. 121).

Definicija navedena u tekstu temelji se na definiciji koju su osmislili Franssen i Harding (Franssen, Vanessa; Harding, Christopher (eds.), *Criminal and Quasi-criminal Enforcement Mechanisms in Europe: Origins, Concepts, Future*, Oxford, 2022, Introduction, str. 1–8). Oni, doduše, govore o „kvazikaznenim (čitaj: kaznenom sličnim, *op. a.*) provedbenim mehanizmima“ (engl. *quasi-criminal enforcement mechanisms*), a ne postupcima. Prema njihovu shvaćanju, to su „provedbeni mehanizmi“ koji nalikuju onima u tradicionalnom kaznenom pravu, no od njih se donekle i razlikuju (što opravdava korištenje pojma „kvazi“). Taj njihov zaključak o „kvazikaznenim provedbenim mehanizmima“ ovdje se primjenjuje *a simile* na „postupke slične kaznenom“. „Kaznenom slični postupci“, uostalom, ključni su „kvazikazneni provedbeni mehanizmi“.

Definicija kaznenom sličnih postupaka navedena u tekstu nije suviše precizna (nije određeno što znači da neki postupak ima „bitnih sličnosti“ s kaznenim postupkom ni u čemu su razlike između postupaka „sličnih kaznenom“ i klasičnih kaznenih postupaka). S obzirom na to da je riječ o novom pojmu, kao i na to da je riječ o području koje se razvija, fleksibilnost definicije sasvim je opravdana (slično, *mutatis mutandis*, ističu i Franssen i Harding, *ibid.*).

³ *Engel i drugi protiv Nizozemske*, broj zahtjeva 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72, 5370/72, 8. lipnja 1976.

⁴ Kada se u nastavku rada budu koristili pojmovi „kaznenom slični postupci“, „postupci slični kaznenom“, „postupci koji nalikuju kaznenom“, „predmeti slični kaznenima“ i sl., uvijek se misli samo na one koji su putem kriterija iz presude *Engel* ocijenjeni kaznenima.

procesna jamstva koja Konvencija predviđa za kaznene postupke.⁵ Drugo je razdoblje otpočelo presudom *Jussila protiv Finske*, u kojoj je Sud zauzeo stajalište kako nisu svi kazneni postupci jednaki te kako se procesna jamstva u predmetima koji ne pripadaju jezgri kaznenog prava „neće nužno primjenjivati u svojem punom opsegu“ (§ 43.).⁶ Zbog takva su se shvaćanja na slici počele nazirati i „nijanse sive“.⁷

O prvom je razdoblju u znanstvenoj literaturi već pisano *ad nauseam*,⁸ no čini se kako je (posebno u domaćoj literaturi) izostala sveobuhvatnija analiza onog drugog. Doima se stoga zanimljivim kritički proanalizirati praksu Suda koja proistječe iz presude *Jussila*. Ključno pitanje koje će se istražiti jest prema kojim kriterijima Sud odvaja predmete koji pripadaju jezgri kaznenog prava od onih koji joj ne pripadaju. Ako, kako je istaknuto, predmet nije jezgreni (a takvi se predmeti nazivaju i perifernima⁹), tada se procesna jamstva „neće nužno primjenjivati (tj. tada se ne moraju primjenjivati, *op. a.*) u svojem punom opsegu“. To *a contrario* znači da se u ostalim (jezgrenim) kaznenim postupcima ona moraju čvrsto poštivati. Iz toga se može zaključiti kako je materijalnopravno svrstavanje predmeta u jezgru ili na periferiju kaznenog prava od prethodnog značaja za strogost kojom Sud procjenjuje povredu nekih konvencijskih standarda. Odgovor na spomenuto istraživačko pitanje jest, dakle, od opće važnosti kada se promatra praksa Suda o procesnim jamstvima u kaznenom sličnim postupcima. Ukoliko, naime, predmet bude ocijenjen peri-

⁵ „Načelno“ jer su postojale određene iznimke, no one nisu bile od većeg značaja, primjerice u pogledu prava na neovisan i nepristran sud (vidi primjerice *Riepan protiv Austrije*, zahtjev broj 35115/97, 14. studenog 2000., § 39.) ili prava na javnu raspravu (vidi primjerice *Campbell i Fell protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, zahtjev broj 7819/77; 7878/77, 28. lipnja 1984., § 87.).

⁶ *Jussila protiv Finske*, zahtjev broj 73053/01, 23. studenog 2006. Zanimljivo, Sud i u toj presudi ističe kako su u ranijoj praksi postojale određene iznimke u predmetima o poreznim sankcijama (engl. *tax surcharges*, vidi *infra*, bilj. 38), o čemu u § 43. presude navodi neke primjere.

⁷ Bailleux, Antoine, The Fiftieth shade of grey: Competition law, “criministrative law” and “fairly fair trials”, u: Galli, Francesca; Weyembergh, Anne (eds.), *Do labels still matter? Blurring boundaries between administrative and criminal law, The Influence of the EU*, Bruxelles, 2014, str. 137–152. Vidi i Šugman Stubs, Katja, An Increasingly Blurred Division between Criminal and Administrative Law, u: Ackerman, Bruce; Ambos, Kai; Sikirić, Hrvoje (eds.), *Visions of Justice: Liber amicorum Mirjan Damaška*, 2016, Berlin, str. 351–370.

⁸ Andrijauskaite, Agne, Exploring the penumbra of punishment under the ECHR, *New Journal of European Criminal Law*, vol. 10, br. 4, 2019, str. 366. Zanimljivo je se u domaćoj literaturi presudu *Jussila* spominje u kontekstu autonomnog tumačenja kaznene optužbe, tj. kriterija *Engel*, no ne govori se o promjenama koje je donijela. Vidi: Krstulović Dragičević, Antonija, Načelo zakonitosti u praksi Europskog suda za ljudska prava, *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, vol. 23, br. 2, 2016, str. 406 i 408.

⁹ U literaturi se nerijetko koristi upravo taj naziv („periferno kazneno pravo“, „periferija kaznenog prava“). Vidi primjerice Bailleux, Antoine, *op. cit.* u bilj. 7, str. 142; Andrijauskaite, Agne, *The Principles of Administrative Punishment under the ECHR*, doktorska disertacija, Vilnius, 2022, str. 168.

fernim, utoliko je načelno dozvoljeno primjenjivati neka konvencijska jamstva u blažoj mjeri. Iz takva shvaćanja logično proizlazi da su se i sami standardi o procesnim jamstvima u kaznenom sličnim postupcima izmijenili u odnosu na prethodno razdoblje: Sud je za svako pojedino jamstvo trebao pojasniti što točno znače novi, labaviji standardi. Bilo bi teško u jednom radu analizirati razvoj prakse o svim procesnim jamstvima, pa se ovaj rad zadržava na pitanju razlikovanja jezgre i periferije kaznenog prava.

Rad je podijeljen u pet dijelova. U nastavku, iako literature o tome ne manjka, ipak slijedi kratko poglavlje o autonomnom tumačenju pojma kaznene optužbe i procesnopravnim implikacijama takva tumačenja. To se čini potrebnim zbog toga što Sud presudom *Jussila* ne počinje *ab ovo*, već razvija standarde iz ranije prakse, a oni su relevantni za analizu koja slijedi. Nakon toga članak se u svojem trećem dijelu bavi presudom *Jussila protiv Finske*, u kojoj se pojavilo razlikovanje između jezgre i periferije kaznenog prava. Potom se raščlanjuju kriteriji pomoću kojih je Sud u svojoj kasnijoj praksi razlikovao te dvije materijalnopravne kategorije. Analizirana se praksa razvrstava u tri rukavca. Zaključna se razmatranja iznose u završnom dijelu rada.

2. AUTONOMNO TUMAČENJE POJMA KAZNE NE OPTUŽBE

Konvencijom (i njezinim Protokolima) osim građanskih, političkih, socijalnih i ekonomskih zajamčena su i određena prava koja se odnose na zaštitu stranaka u sudskim postupcima.¹⁰ U kaznenom postupku među tim pravima posebno mjesto pripada pravu na pravičan postupak iz čl. 6. Konvencije, u kojem su sadržana brojna procesna jamstva obrane.¹¹ Iz teksta tog članka proizlazi kako će se određena prava osigurati „u slučaju podizanja optužnice za kazneno djelo“ (st. 1.), kako će se „svatko optužen za kazneno djelo smatrati nevinim dok mu se ne dokaže krivnja“ (st. 2.) te kako „svatko optužen za kazneno djelo“ ima posebna jamstva obrane (st. 3.). I Protokol br. 7 uz Konvenciju govori o pravu na žalbu „u kaznenim predmetima“ (čl. 2.) te propisuje zabranu *bis in idem* u „kaznenom postupku“ (čl. 4.). Iz toga proizlazi da određena prava pripadaju samo osobama koje su optužene za *kazneno djelo*, dakle da određena procesna jamstva postoje samo u *kaznenim postupcima*. Doslovnim tuma-

¹⁰ Za više o pravima koja se štite Konvencijom vidi Renucci, Jean-François, *Introduction to the European Convention on Human Rights: The rights guaranteed and the protection mechanism*, Strasbourg, 2015.

¹¹ Krapac ga naziva „stožernim načelom kaznenog procesnog prava“. Krapac, Davor i suradnici, *Kazneno procesno pravo, Prva knjiga: Institucije*, Zagreb, 2020, str. 149. Vidi i Mahoney, Paul, Right to a fair trial in criminal matters under article 6 E.C.H.R., *Judicial Studies Institute Journal*, vol. 4, br. 2, 2004, str. 107–129.

čenjem navedenih odredaba može se zaključiti kako stroge¹² garancije koje Konvencija predviđa za kaznene postupke ne vrijede i u nekim postupcima sličnima kaznenom, primjerice prekršajnim ili upravno-kaznenim. Ima li se na umu kako je u različitim konvencijskim državama katkada isto djelo svrstano u različite kategorije (u jednoj se može raditi o kaznenom djelu, a u drugoj o prekršaju), može se zaključiti kako je izneseno tumačenje problematično iz perspektive preambule Konvencije, prema kojoj su Vlade potpisnice postigle sporazum o pravima iz Konvencije „uzimajući u obzir da je cilj Vijeća Europe postizanje većeg jedinstva njegovih članica i da je jedan od načina postizanja tog cilja očuvanje i daljnje ostvarivanje temeljnih prava i sloboda“. Različita razina zaštite u postupcima koji se vode povodom istog kašnjevog ponašanja zasigurno ne ide u prilog takvu cilju. Doslovno je tumačenje spomenutih odredaba neprikladno i uzme li se u obzir kako bi ono omogućilo zakonodavcima konvencijskih država da legislativnim manevrom izuzmu („*outsources*“) neko djelo iz sfere kaznenog prava kako bi se „riješili“ obveze poštovanja strogih jamstava koje Konvencija traži u kaznenim postupcima.¹³ Takvo izigravanje obveze poštovanja zahtjeva koje postavlja Konvencija nikako ne bi bilo u skladu s idejom o minimalnoj razini zaštite ljudskih prava koja se nastoji uspostaviti Konvencijom.¹⁴ Ako bi, naime, „donja granica“¹⁵ zaštite ispod koje države ugovornice ne smiju ići ovisila o klasifikaciji kašnjevog ponašanja, tada bi odluka o stupnju zaštite konvencijskih prava ležala u rukama nacionalnih zakonodavaca.

Europski je sud za ljudska prava 1976. u presudi *Engel i drugi protiv Nizozemske* opisanim nelogičnostima koje proizlaze iz doslovnog tumačenja konvencijskog teksta doskočio tumačeći pojam kaznene optužbe nezavisno od njezine klasifikacije u nacionalnom pravu. Kriteriji prema kojima Sud to čini jesu sljedeći: a) klasifikacija djela u nacionalnom pravu, b) priroda djela i c) težina zapriječene sankcije (§ 82.).¹⁶ Kriterij pod a) primaran je jer, ako je djelo u nacionalnom zakonodavstvu klasificirano kao kazneno, Sud ne ocjenjuje jesu li ostali kriteriji zadovoljeni, već je to dovoljno za primjenjivost kaznenog aspekta čl. 6. Konvencije.¹⁷ Ako pak prvi kriterij nije ispunjen, tj. ako djelo u

¹² Konvencija za kaznene postupke načelno predviđa strože zahtjeve nego za građanske postupke.

¹³ Vidi Andrijauskaite, Agne, *op. cit.* u bilj. 8, str. 363.

¹⁴ Janneke, Gerards, Article 53 ECHR and Minimum Protection by the European Court of Human Rights, *European Convention on Human Rights Law Review*, vol. 3, br. 4, 2022, str. 451.

¹⁵ Brems, Eva, Human Rights: Minimum and Maximum Perspectives, *Human Rights Law Review*, vol. 9, br. 3, 2009, str. 353, prema *ibid.*

¹⁶ *Engel i drugi protiv Nizozemske*.

¹⁷ Franssen, Vanessa, La notion „pénale“: mot magique ou critère trompeur? Réflexions sur les distinctions entre le droit pénal et le droit quasi pénal, u: Brach-Thiel, Delphine (ed.), *Existe-t-il un seul non bis in idem aujourd'hui?*, Paris, 2017, str. 68–69.

nacionalnom pravu nije kazneno, Sud njegovu narav ocjenjuje prema drugom¹⁸ i trećem kriteriju, koji su stoga supsidijarni.¹⁹ Oni (drugi i treći kriterij) načelno su postavljeni alternativno te je dovoljno da Sud nađe jedan od njih ispunjenim kako bi optužbu okarakterizirao kaznenom, no moguć je i kumulativni pristup ako posebna analiza pojedinog od njih ne može dovesti do jasnog zaključka o kaznenoj naravi optužbe.²⁰ Takav je pristup omogućio da se i na neke nekaznene postupke protegnu minimalna jamstva koja su slovom Konvencije predviđena samo za one kaznene.²¹ Budući da države stranke moraju poduzeti potrebne mjere kako bi njihovo zakonodavstvo bilo u skladu s Konvencijom,²² opisanim je pristupom Sud nastojao ujednačiti minimalna procesna jamstva u konvencijskim državama bez obzira na klasifikaciju kažnjiva ponašanja u nacionalnom pravu. Također, time je spriječeno da države zakonodavnom lukavštinom izigraju obaveze koje su prihvatile.

U godinama koje su uslijedile spomenuti su se kriteriji u praksi Suda razvijali²³ i širili na sve veći broj postupaka sličnih kaznenom (vidi *infra*, sljedeće poglavlje). Temeljno je pravilo, međutim, kroz cijelo prvo razdoblje ostalo isto: ako optužba bude ocijenjena kaznenom, u pripadajućem se postupku načelno

¹⁸ Za više o judikaturi Suda u pogledu kaznene prirode djela vidi *ibid.*, str. 70–78.

¹⁹ Upravo se zato govori o „autonomnom poimanju pojma kaznene optužbe“ – Sud ocjenjuje je li neka optužba kaznena nezavisno od njezine klasifikacije u nacionalnom pravu. Potreba za autonomnim tumačenjem konvencijskih pojmova postoji zbog toga što Sud štiti ljudska prava u raznolikim konvencijskim pravnim sustavima. Budući da značenja pravnih pojmova variraju od sustava do sustava, Sud s obzirom na svoju zadaću nerijetko takve pojmove mora tumačiti nezavisno od njihova značenja u pojedinim nacionalnim sustavima. Vidi Lestas, George, *The Truth in Autonomous Concepts: How To Interpret the ECHR*, *European Journal of International Law*, vol. 15, br. 2, 2004, str. 279–305; Ivičević Karas, Elizabeta, Načelo jednakosti oružja kao konstitutivni element prava na pravičan postupak iz članka 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, vol. 57, br. 4–5, 2007, str. 769–771.

²⁰ Bonačić, Marin; Rašo, Marko, Obilježja prekršajnog prava i sudovanja, aktualna pitanja i prioritete *de lege ferenda*, *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, vol. 19, br. 2, 2012, str. 443. Od presuda vidi npr. *Sismanidis i Sitaridis protiv Grčke*, zahtjevi broj 66602/09 i 71879/12, 9. lipnja 2016., §31.

²¹ Što se tiče hrvatskog pravnog poretka, prekršajni se postupci iz perspektive Konvencije mogu smatrati kaznenima. Vidi Bonačić, Marin; Tomašić, Tomislav, Implementacija standarda Europskog suda za ljudska prava u hrvatskom prekršajnom pravu i praksi, *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, vol. 24, br. 2, 2017, str. 381–411; Josipović, Ivo; Novak Hrgović; Karmen, Načelo *ne bis in idem* u kontekstu prekršajnog, kaznenog i upravnog prava, *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, vol. 23, br. 2, 2016, str. 501.

²² Vidi npr. *Scordino protiv Italije (br. 1)*, zahtjev broj 36813/97, 29. ožujka 2003., § 232.–234.

²³ Vidi Franssen, Vanessa, *op. cit.* u bilj. 17, str. 69; Forrester, Ian S., From Regulation 17/62 to Article 52 of the Charter of Fundamental Rights, u: Bernitz, Ulf; Groussot, Xavier; Schulyok, Felix (eds.), *General Principles of EU Law and European Private Law*, 2013, str. 365.

u punoj mjeri moraju primjenjivati sva procesna jamstva predviđena za kaznene postupke.²⁴ Stoga su se stroga jamstva predviđena za kaznene postupke protekla na velik broj postupaka koji im nalikuju. Budući da jačanje procesnih jamstava negativno utječe na procesnu ekonomiju, a ipak se radi o postupcima u kojima je „manje na kocki“ nego u kaznenom postupku, opravdano se može propitkivati opravdanost spomenutog trenda. U nekim postupcima koji nalikuju kaznenom postojale su, doduše, određene iznimke od jedinstvenih standarda u svim kaznenim postupcima te se Sud zadovoljio procesnim jamstvima koja nisu na istoj razini kao u „pravim“ kaznenim postupcima.²⁵ To ipak ne može dovesti u pitanje postojanje dvaju razdoblja u praksi Suda jer spomenute iznimke nisu bile od velikog značaja te je pravi zaokret u praksi donijela tek presuda koja će se analizirati u nastavku.

3. JUSSILA PROTIV FINSKE

Ključni moment u praksi Suda o procesnim jamstvima u kaznenom sličnim postupcima bilo je donošenje presude *Jussila protiv Finske*, kojom je postavljen temelj za izmjenu dotadašnjih standarda. U predmetu se radilo o upravnom postupku, u kojem je bez provođenja rasprave podnositelju bila utvrđena obveza plaćanja razlike poreza. Porezni je ured zaključio kako je podnositelj pogrešno izračunao porez te mu je nametnuo plaćanje razlike, ali i dodatnog iznosa od 10 % novoprocijenjene porezne obaveze (taj se iznos na engleskom naziva *tax surcharge*; § 10.).²⁶ Podnositelj zahtjeva žalio se Sudu da mu je povrijeđeno pravo na pravično suđenje jer nije provedena rasprava, zbog čega nije mogao ispitati poreznog inspektora niti predstaviti Sudu mišljenje vještaka koje je odudaralo od mišljenja poreznog inspektora (§ 46.).²⁷

Budući da je u domaćoj znanstvenoj literaturi izostala analiza te važne presude, u nastavku će se ona nešto detaljnije proanalizirati. Pitanje autonomnog

²⁴ Franssen, Vanessa; Vandeweerd, Solène, *Supranational administrative criminal law*, dostupno na: https://orbi.uliege.be/bitstream/2268/240734/1/Franssen%26Vandeweerd_SupranationalAdministrativeCriminalLaw_FIN.pdf, pristupljeno 9. svibnja 2023., str. 46; Caeiro, Pedro, The influence of the EU on the „blurring“ between administrative and criminal law, u: Galli, Francesca; Weyembergh, Anne (eds.), *op. cit.* u bilj. 7, str. 175.

²⁵ Iz toga proizlazi kako već u prvom razdoblju procesna jamstva u postupcima sličnima kaznenom nisu bila u potpunosti izjednačena s jamstvima koja vrijede u kaznenim postupcima (vidi i *supra*, bilj. 5). U prilog takvu zaključku ide i činjenica da Konvencija uspostavlja tek minimalnu razinu zaštite ljudskih prava, pa države u kaznenim postupcima mogu (a to i čine) uspostaviti i višu razinu zaštite.

²⁶ *Jussila protiv Finske*.

²⁷ *Ibid.*, Bernatt, Maciej, Administrative Sanctions: Between Efficiency and Procedural Fairness, *Review of European Administrative Law*, vol. 9, br. 1, 2016, str. 5–32.

tumačenja pojma kaznene optužbe iz perspektive je ovog rada od preliminarne važnosti, pa se pod 3.1. ukratko obrazlaže ocjena Suda o primjenjivosti kaznenog aspekta čl. 6. Konvencije, dok se pod 3.2. analiziraju dva nova standarda kojima su na dotada crno-bijelu sliku procesnih jamstava u kaznenom sličnim postupcima dodane nove nijanse.

3.1. Primjenjivost kaznenog aspekta čl. 6. Konvencije

Razmatrajući podnositeljev zahtjev u predmetu *Jussila*, Sud je prvo istaknuo kako je u ranijoj praksi uspostavio kriterije *Engel*, pomoću kojih ocjenjuje treba li primijeniti kazneni aspekt čl. 6. Konvencije (§ 31.).²⁸ Potom je razmatrao postoji li ranija praksa koja bi opravdala poseban pristup u fiskalnim ili poreznim stvarima (§ 32.).²⁹ U predmetu *Bendenoun protiv Francuske*,³⁰ koji se odnosio na izbjegavanje plaćanja poreza, Sud pri ocjeni je li primjenjiv kazneni aspekt čl. 6. Konvencije nije *expressis verbis* koristio kriterije *Engel*. Autonomno ocjenjujući optužbu, poslužio se sljedećim argumentima: a) primjenjiva odredba Općeg poreznog zakona odnosila se na sve građane kao porezne obveznike, a ne samo na određenu skupinu sa specifičnim statusom; b) naknada koju je podnositelj bio dužan podmiriti nije bila novčana naknada štete, već sankcija s preventivnim učinkom; c) njezino se plaćanje zahtijevalo kao opće pravilo s preventivnim i punitivnim ciljem i d) radilo se o pozamašnom iznosu, a u slučaju neplaćanja bila je moguća i zatvorska kazna (§ 47.).³¹ Nije-dan od argumenata nije bio odlučujući, već ih je Sud uzeo kumulativno kako bi optužbu ocijenio kaznenom. Stoga se u predmetu *Jussila* postavilo pitanje radi li se o rukavcu prakse Suda kojim on u poreznim stvarima odstupa od ranije prakse, tj. treba li pri ocjeni je li optužba kaznena primijeniti elemente iz predmeta *Bendenoun* (prvi mogući pristup) ili *Engel* (drugi mogući pristup). U predmetu *Janošević protiv Švedske* (koji je također o poreznoj stvari) Sud se u odlučivanju o naravi optužbe vratio na tri kriterija *Engel*, iako tu presudu izričito ne spominje (§ 65.).³² U prilog prvom pristupu ide pak predmet *Morel protiv Francuske*, u kojem je Sud primijenio kriterije *Bendenoun*, a ne *Engel* (§ 34.).³³ Sud u *Jussili* opisanu nekonzistentnost razrješava na sljedeći način: prvo ističe kako se četiri elementa iz presude *Bendenoun* trebaju promatrati kao pomoć u procjeni jesu li ispunjeni drugi i treći kriterij iz *Engela* te kako

²⁸ *Ibid.*

²⁹ *Ibid.*

³⁰ *Bendenoun protiv Francuske*, zahtjev broj 12547/86, 24. veljače 1994.

³¹ *Ibid.*

³² *Janošević protiv Švedske*, zahtjev broj 34619/97, 23. lipnja 2002.

³³ *Jussila protiv Finske*.

nije išao za uspostavljanjem posebnih kriterija u poreznoj sferi (§ 32.),³⁴ a potom navodi kako se slaže s pristupom iz predmeta *Janošević* (§ 35.).³⁵ Stoga Sud u predmetu *Jussila* nastavlja s razmatranjem uvriježenih triju kriterija.

Budući da djelo u finskom nacionalnom sustavu nije klasificirano kao kazneno, Sud se upustio u razmatranje drugog kriterija – prirode djela. Ocijenio je kako je zbog opće prirode odredbe kojom se nameće plaćanje razlike poreza, kao i zbog punitivne i preventivne prirode nametnute obveze, djelo po svojoj prirodi kazneno (§ 38.).³⁶ Glede trećeg kriterija istaknuo je kako to što je riječ o manjem iznosu ne sprječava primjenjivost kaznenog aspekta čl. 6. Konvencije.³⁷ To je u skladu sa shvaćanjem da su drugi i treći kriteriji postavljeni alternativno (vidi *supra*, drugo poglavlje). S obzirom na takav zaključak nije pogrešno zaključiti kako je nametnuta porezna obveza zapravo porezna sankcija. Stoga će se u nastavku rada za takve obveze (*tax surcharges*) koristiti termin „porezna sankcija“.³⁸

3.2. Novi standardi o procesnim jamstvima u kaznenom sličnim postupcima

Prema dotadašnjoj praksi u svim su kaznenim postupcima (kako onima koji su formalnopravno kaznjeni tako i onima koji su autonomno ocijenjeni kaznenima) načelno vrijedili isti standardi. Prema tadašnjim standardima bilo je obvezno raspravljati u prvostupanjskom kaznenom postupku. Neprovođenjem rasprave u takvu postupku bilo bi povrijeđeno pravo na pravično suđenje. Sudac Loucaides u svojem djelomično izdvojenom mišljenju, kojem su se pridružila još dvojica sudaca, izričito ističe kako je to bilo „prvi put da je Sud smatrao kako nije potrebno provoditi (usmenu) raspravu u kaznenom predmetu“,³⁹ a i sam Sud u presudi podsjeća kako je „pravo na usmenu raspravu najstrože u sfe-

³⁴ *Ibid.*

³⁵ *Ibid.*

³⁶ *Ibid.*

³⁷ *Ibid.*

³⁸ Mogući su i drugačiji prijevodi. U prijevodu presude *A. i B. protiv Norveške* (zahtjevi broj 24130/11 i 29758/11, 15. studenog 2016.), koji se može pronaći na stranicama Ureda zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, *tax surcharges* na jednom se mjestu prevodi kao „porezna kazna“ (§ 86.), a poslije kao „dodatne porezne naknade“ (§ 133.). S obzirom na to da, čini se, nema ujednačenog prijevoda tog termina, u ovom će se radu termin *tax surcharges* prevoditi na način kako je navedeno u tekstu. Prijevod je dostupan na: <https://uredzastupnika.gov.hr/vijesti/objavljen-prijevod-presude-a-i-b-protiv-norveske/336>, pristupljeno 8. svibnja 2023.

³⁹ *Jussila protiv Finske*, djelomično izdvojeno mišljenje suca Loucaidesa. Mišljenju su se pridružila još dvojica sudaca.

ri kaznenog prava“ (§ 43.).⁴⁰ Stoga je doista neočekivano kako u istoj toj presudi Sud nije našao povredu čl. 6. Konvencije, iako nije bila provedena rasprava (a prema ocjeni Suda radilo se o kaznenom postupku). Obrazlažući takav odmak od ranije prakse, Sud navodi da je „jasno da postoje ‘kaznene optužbe’ različite težine“ i kako porezne sankcije ne pripadaju čvrstoj jezgri (engl. *hard core*; na drugim mjestima u radu koristi se termin „jezgra“) kaznenog prava, pa se jamstva iz kaznenog aspekta čl. 6. u takvim postupcima ne moraju primjenjivati u svojem punom opsegu (§ 43.).⁴¹ Takvim je shvaćanjem razbijena dotadašnja uniformnost standarda o pravičnom suđenju u kaznenim predmetima te je omogućen različit pristup postupcima koji materijalnopravno nisu svrstani u jezgru kaznenog prava. Dotada je, naime, uz određene iznimke, vrijedilo pravilo da se, ako je postupak Sud ocijenio kaznenim, u punom opsegu primjenjuju sva procesna jamstva iz kaznenog aspekta čl. 6. (ali i iz drugih konvencijskih članaka). Nakon presude *Jussila* postalo je moguće da Sud ne nađe povredu Konvencije u kaznenim postupcima, čak iako neka od kaznenih jamstava nisu strogo primjenjivana, a da takav zaključak opravda materijalnopravnim svrstavanjem predmeta izvan jezgre kaznenog prava. Budući da je analizirani predmet tek pomoću kriterija iz predmeta *Engel* ocijenjen kaznenim, može se naslutiti kako će opisana promjena obuhvatiti samo područje slično kaznenom te nije realno očekivati sličan pristup u nekom formalnopravno kaznenom predmetu. S obzirom na novi standard kojim je opravdano nepostojanje povrede Konvencije nije pretjeran zaključak kako je analizirana presuda označila početak novog razdoblja u praksi Suda o procesnim jamstvima u kaznenom sličnim postupcima. Dotada je, naime, blaži pristup nekim takvim predmetima bio samo iznimka, a *Jussila* je otvorila vrata sustavnom i načelnom labavijem pristupu predmetima s „periferije“ kaznenog prava.⁴²

Svakako postoje argumenti kojima bi se novi standardi mogli braniti. U prvom redu, možda u svim kaznenom sličnim postupcima koji su ocijenjeni kaznenima doista nije potrebno zahtijevati istu razinu procesnih jamstava kao u klasičnim kaznenim postupcima. Jasno je da se kazneni postupak koji se vodi zbog ubojstva ili silovanja razlikuje od upravnog postupka o poreznom prijestupu, bez obzira na preventivnu i punitivnu prirodu sankcije iz potonjeg.⁴³ Ulozi u takvu postupku sličnom kaznenom za optuženika su

⁴⁰ *Jussila protiv Finske*.

⁴¹ *Ibid.* Sud navodi: „the criminal-head guarantees will not necessarily apply with their full stringency“.

⁴² Šugman Stubbs tako ističe da je već u ranijoj praksi Sud počeo „snižavati“ standarde za blaža djela, no navodi i kako je *Jussila* ključni predmet, koji je donio važne promjene. Šugman Stubbs, Katja, Two Forms of Smudge: An ECtHR Perspective on the Blurring of Boundaries between Criminal and Administrative Law, u: Franssen, Vanessa; Harding, Christopher (eds.), *op. cit.* u bilj. 2, str. 362.

⁴³ Slično argumentira i Bailleux, Antoine, *op. cit.* u bilj. 7, str. 142 *et sq.*

zaista manji, pa se argument kako i procesna jamstva trebaju biti blaža čini uvjerljivim, pogotovo ako se uzme u obzir da visoka razina procesnih jamstava može negativno utjecati na procesnu ekonomiju. Postoji, dakle, više razloga zbog kojih bi se pristup iz presude *Jussila* mogao učiniti opravdanim, pogotovo stoga što se postupno širio broj i vrsta predmeta koje je Sud ocjenjivao kaznenima (§ 43.).⁴⁴ Može se zato naslutiti kako je razlog opisanom odstupanju od ranije prakse vjerojatno bilo preveliko širenje primjene kaznenog aspekta čl. 6. Konvencije na sve veći broj predmeta sličnih kaznenima.⁴⁵ Sud je, čini se, svjestan i potencijalnog negativnog utjecaja podizanja jamstava u takvim postupcima, odlučio u nekim predmetima sličnim kaznenom „ubaciti u nižu brzinu“.⁴⁶

S druge strane, iz navedenih novih standarda izvire dva važna pitanja. Prvo je kako odrediti pripada li neki postupak jezgri kaznenog prava. U presudi se navodi kako su se jamstva iz kaznenog aspekta čl. 6. s vremenom sve više primjenjivala i na predmete koji ne pripadaju tradicionalnom kaznenom pravu (§ 43.),⁴⁷ pa se može zaključiti kako takvo razlikovanje uopće dolazi u obzir samo u takvim predmetima (no postavlja se pitanje kako odrediti koji su to predmeti). Svrstavanje nekog predmeta izvan jezgre kaznenog prava Sud opravdava time što je jasno da „postoje kazneni predmeti koji sa sobom ne nose znatnu razinu stigmatizacije“,⁴⁸ a navodi i kako predmeti o poreznim sankcijama ne pripadaju jezgri kaznenog prava (§ 43.).⁴⁹ Takvi argumenti nisu suviše precizni te nije pogrešno zaključiti kako koncept jezgre kaznenog prava nije jasno definiran⁵⁰ i kako ne postoje čvrsti kriteriji koji bi odijelili jezgru od periferije kaznenog prava.⁵¹

Drugo je pitanje što točno znači da se jamstva iz kaznenog aspekta čl. 6. u takvim postupcima ne moraju primjenjivati u svojem punom opsegu. To bi *prima facie* moglo značiti: a) da je u nekim postupcima s periferije kazne-

⁴⁴ To Sud i sam priznaje: *Jussila protiv Finske*.

⁴⁵ Vidi Sudac Pinto da Albuquerque, izdvojeno mišljenje u presudi *A. i B. protiv Norveške*, § 31.

⁴⁶ Sudac Pinto da Albuquerque, izdvojeno mišljenje u presudi *Menarini Diagnostics S. R. I. protiv Italije*, zahtjev broj 43509/08, 27. studenog 2011., govori o „kaznenom postupku u dvije brzine“ i nastanku „pseudokaznenog prava“ („L'acceptation d'un 'pseudo-droit pénal' ou d'un 'droit pénal à deux vitesses'...“).

⁴⁷ *Jussila protiv Finske*.

⁴⁸ *Ibid.*

⁴⁹ *Ibid.*

⁵⁰ De Sanctis, Sophie, Cartel Offences: Quasi-criminal Enforcement for Criminal Behaviour?, u: Franssen, Vanessa; Harding, Christopher (eds.), *op. cit.* u bilj. 2, str. 282.

⁵¹ Bombois, Thomas; Déom, Diane, La définition de la sanction administrative, u: Andersen, Robert; Déom, Diane; Renders, David (eds.), *Les Sanctions Administratives*, Bruxelles, 2007, str. 101; slično i De Sanctis, Sophie, *op. cit.* u bilj. 50, str. 282; vidi i Šugman Stuggs, Katja, *op. cit.* u bilj. 7, str. 364–366.

nog prava moguće uopće ne primijeniti neka procesna jamstva ili b) da se sva jamstva moraju primijeniti, ali je neka moguće primijeniti u manjoj mjeri.⁵² Stajalište Suda iz presude ide u prilog prvom shvaćanju jer nije nađena povreda Konvencije, a (usmena) rasprava uopće nije održana. Moguće je, dakle, uopće ne primijeniti neka jamstva, ali i, *a maiori ad minus*, primijeniti ih u ograničenom opsegu.

4. PRAKSA NAKON PREDMETA JUSSILA

U stranoj se literaturi o praksi nakon presude *Jussila* mogu pronaći uglavnom općeniti zaključci. Navodi se kako u praksi koja je uslijedila nakon *Jussile* nije moguće razaznati kriterije koji bi odjeljivali jezgru od periferije kaznenog prava⁵³ te kako ostaje nejasno i što znači da je dozvoljena blaža primjena procesnih jamstava.⁵⁴ Nešto detaljniju analizu donosi *Andrijauskaite*, koja razaznaje nekoliko rukavaca u praksi koji se nadovezuju na *Jussilu*: (a) praksa u kojoj se Sud pozvao na shvaćanja („*reasoning*“) iz te presude i potvrdio ih, tj. nije našao povredu Konvencije; (b) praksa u kojoj se Sud pozvao na ta shvaćanja, ali je od njih odstupio, tj. našao je povredu Konvencije, a posebno izdvaja i (c) predmete koji se odnose na nenovčane sankcije, u kojima je, smatra, suvišno uopće se pozivati na ta shvaćanja.⁵⁵ Unatoč postojanju spomenutih rukavaca zaključuje kako mnogo toga ostaje nejasno, pa se čini kako ostaje prostora za daljnje istraživanje. Osim toga, spomenuta analiza nije odviše detaljna,⁵⁶ a valja istaknuti i kako nije lako zaključiti je li praksa poslije *Jussile* u skladu sa shvaćanjima iz te presude jer su ona dosta nejasna. Konačno, u posljednjih se nekoliko godina pojavila i nova relevantna praksa, koju valja proanalizirati. Sve je to poticaj za analizu razvoja standarda iz presude *Jussila*, koja slijedi u nastavku.

Osvrtom na praksu nakon *Jussile* ipak se nešto jasnije mogu razaznati kriteriji koje je Sud koristio kako bi ocijenio pripada li neki predmet jezgri kaznenog prava: Sud je često razmatrao radi li se o predmetu koji nosi znatnu razinu stigmatizacije, a kao pomoćne katkada je koristio kriterije vrste i visine sankcije. Druga dva kriterija barem nominalno odgovaraju kriterijima *Engel*, a standard razine stigmatizacije Sud je u svojoj ranijoj praksi uglavnom koristio

⁵² Vidi Weyembergh, Anne; Joncheray, Nicholas, Punitive Administrative Sanctions and Procedural Safeguards, *New Journal of European Criminal Law*, vol. 7, br. 2, 2016, str. 197.

⁵³ Šugman Stubbs, Katja, *op. cit.* u bilj. 42, str. 362.

⁵⁴ Weyembergh, Anne; Joncheray, Nicholas, *op. cit.* u bilj. 52, str. 197.

⁵⁵ Andrijauskaite, Agne, *op. cit.* u bilj. 8, str. 368 *et sq.*

⁵⁶ O čemu govori već to da se autorica, opisujući svaki od rukavaca koje je uočila, poziva na tek nekoliko presuda (za prvi i drugi rukavac na po četiri, a za treći tek na jednu).

pri razlikovanju mučenja od nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja.⁵⁷ U okviru čl. 6. usputno se spominje u presudi *Lutz v. Njemačka*.⁵⁸ Izvan toga razina stigmatizacije u okviru prava na pravično suđenje do presude *Jussila* uzgredno se koristila u neznatnom broju predmeta.⁵⁹ Zanimljivo je stoga proanalizirati kako je Sud odjeljivao jezgru od periferije kaznenog prava. Pozornost će se posvetiti i pitanju kako takva podjela utječe na zaključak o (ne)povredi Konvencije, no samo onoliko koliko to pridonosi razumijevanju materijalnopravne podjele (jezgra – periferija) predmeta sličnih kaznenima. Relevantna se praksa može podijeliti u tri rukavca.

4.1. Predmeti koji pripadaju jezgri kaznenog prava

U nekim predmetima već na prvi pogled nije sporno pripadaju li jezgri kaznenog prava jer su već u nacionalnim sustavima klasificirani kao kazneni. Sud je ipak, među ostalim odgovarajući na navode vlada,⁶⁰ odlučio to i obrazložiti, pa valja proanalizirati argumente koje je pritom koristio. U predmetima *Sándor Lajos Kiss protiv Mađarske* (§ 24.)⁶¹ i *Talabér protiv Mađarske* (§ 27.)⁶² Sud je presudio kako optužbe za vandalizam i nanošenje teških tjelesnih ozljeda nedvojbeno pripadaju jezgri kaznenog prava. Takvu pripadnost dodatno je potkrijepio time što s obzirom na zapriječenu sankciju postoji znatna razina stigmatizacije.⁶³ U predmetu *Talabér* nije smatrao relevantnom činjenicu da je podnositelj osuđen samo na novčanu kaznu, već je mogućnost izricanja kazne zatvora bila dovoljna za utvrđivanje znatne razine stigmatizacije (§ 27.).⁶⁴ Slično Sud ponavlja i u nešto recentnijoj presudi *Mtchedlishvili protiv Gruzije*, gdje je na argumente vlade kako se radi o blažim kaznenim djelima (kupnja i skladištenje opojnih tvari) odgovorio da je nedvojbeno riječ o predmetu koji pripada jezgri kaznenog prava s obzirom na razinu stigmatizacije

⁵⁷ Sudac Pinto da Albuquerque, izdvojeno mišljenje na presudu *A i B. protiv Norveške*, bilj. 89, vidi predmete *Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 18. siječnja 1978., § 167., i *Selmouni protiv Francuske*, zahtjev broj 25803/94, 28. srpnja 1999. § 96.

⁵⁸ *Ibid.*, *Lutz protiv Njemačke*, zahtjev broj 9912/82, 25. kolovoza 1987., § 57.

⁵⁹ Sudac Pinto da Albuquerque, izdvojeno mišljenje na presudu *A. i B. protiv Norveške*, bilj. 89.

⁶⁰ *Mtchedlishvili protiv Gruzije*, zahtjev broj 894/12, 25. veljače 2021., § 36.

⁶¹ *Sándor Lajos Kiss protiv Mađarske*, zahtjev broj 26958/05, 29. rujna 2009. U predmetu se radilo o obveznosti raspravljanja pred instancijskim sudom.

⁶² *Talabér protiv Mađarske*, zahtjev broj 37376/05, 29. rujna 2009. U predmetu se radilo o obveznosti raspravljanja pred instancijskim sudom.

⁶³ *Sándor Lajos Kiss protiv Mađarske*, § 24.; *Talabér protiv Mađarske*, § 27.

⁶⁴ *Talabér protiv Mađarske*.

koju donosi sankcija od četiri i pol godine zatvora (§ 37).⁶⁵ Iz triju se presuda može zaključiti kako nije vjerojatno da bi Sud predmet koji je u nacionalnom sustavu kazneni smatrao dijelom periferije kaznenog prava. One su prije svega zanimljive ne zbog takva očekivanog shvaćanja, već zbog argumenata kojima se Sud koristio: obrazlažući njihovu materijalnopravnu pripadnost, prvo je razmatrao prirodu optužbe (dakle djela), a potom razinu stigmatizacije koju je procijenio s obzirom na visinu izrečene ili zapriječene kazne. U sve tri presude nađena je povreda Konvencije,⁶⁶ no to se zbog irelevantnosti za ovaj rad neće razmatrati.

Sud je i neke predmete slične kaznenima svrstao u jezgru kaznenog prava. U *Grande Stevens protiv Italije*⁶⁷ upravne su sankcije zbog povrede tržišnog natjecanja prvo prema ustanovljenim kriterijima ocijenjene kaznenima (§ 111.).⁶⁸ Potom je presuđeno kako je došlo do povrede čl. 6. u njegovu kaznenom aspektu jer nije održana rasprava, a radilo se o sankcijama koje nose znatnu razinu stigmatizacije, tj. čije je izricanje moglo utjecati na profesionalnu čast i ugled podnositelja (§ 122. i 123.).⁶⁹ To je potkrijepljeno i visinom izrečenih sankcija, koje su imale znatne financijske implikacije za podnositelje, kao i time što je podnositeljima bilo zabranjeno upravljanje ili nadziranje određenih poduzeća, što je narušilo njihov integritet (§ 97., 98. i 123.).⁷⁰ Razina je stigmatizacije, dakle, u ovom predmetu ovisila o vrsti, ali i o visini sankcije. Iako Sud u presudi to nije izričito spomenuo, s obzirom na korištenje spomenutih kriterija, kao i na „znatnu razinu stigmatizacije“, može se zaključiti kako je navedeni predmet implicitno svrstan u jezgru kaznenog prava.⁷¹

⁶⁵ *Mtchedlishvili protiv Gruzije*. U predmetu se radilo o obveznosti raspravljanja pred instancijskim sudom.

⁶⁶ U prve dvije povreda čl. 6. st. 1. u vezi s čl. 6. st. 3., a u trećoj povreda čl. 6. st. 1. Konvencije.

⁶⁷ *Grande Stevens protiv Italije*, zahtjev broj 18640/10, 4. ožujka 2014.

⁶⁸ *Ibid.*

⁶⁹ *Ibid.*

⁷⁰ *Ibid.*

⁷¹ Vidi mišljenje nezavisnog odvjetnika Pikamäea, 26. listopada 2020. U predmetu C-481/19, *DB protiv Commissione Nazionale per le Società e la Borsa (Consob)*, uz sudjelovanje Presidenza del Consiglio dei Ministri, § 110.; vidi i Lonardo, Luigi, The Veiled Irreverence of the Italian Constitutional Court and the Contours of the Right to Silence for Natural Persons in Administrative Proceedings: Judgement of the Court (Grand Chamber) 2 February 2021, Case C-481-19, *DB v Consob*, ECLI:EU:C:2021:84, *European Constitutional Law Review*, vol. 17, br. 4, 2021, str. 714.

4.2. Predmeti slični kaznenima koji ne pripadaju jezgri kaznenog prava

Drugom rukavcu prakse pripadaju predmeti koji su putem (drugog i/ili trećeg) kriterija *Engel* ocijenjeni kaznenima, a Sud ih je svrstao izvan jezgre kaznenog prava. Takve je predmete moguće podijeliti u dvije skupine:

(a) *Predmeti u kojima nije utvrđena povreda Konvencije*. Prvo valja spomenuti predmet *Kammerer protiv Austrije*⁷² (o pravu na prisutnost raspravi), u kojem je Sud naveo kako se jamstva iz kaznenog aspekta čl. 6. primjenjuju ovisno o prirodi predmeta i razini stigmatizacije (§ 27.).⁷³ Pojasnio je kako predmet nije nosio znatnu razinu stigmatizacije jer se radilo o području koje ne pripada tradicionalnom kaznenom pravu i jer u austrijskom pravu za njega nije bio nadležan kazneni sud, već sud nadležan za upravno-kaznene stvari (§ 28.).⁷⁴ Na razinu stigmatizacije, dakle, utjecala je vrsta suda koji je bio nadležan. Predmet donosi još dvije značajne novosti: 1) perifernim je ocijenjen predmet koji ne pripada poreznom području (već se radilo o sankciji zbog kršenja zakona o motornim vozilima (§ 6.))⁷⁵ te se 2) jasno ističe kako se različita primjena procesnih jamstava ovisno o prirodi spora i razini stigmatizacije ne odnosi samo na pitanje obveznosti provođenja rasprave već i na druga procesna prava iz čl. 6. Konvencije (§ 27.).⁷⁶ To, međutim, relevantne standarde nije učinilo mnogo jasnijima. Razumijevanju kriterija ne pridonosi ni predmet *Segame SA protiv Francuske* (o pravu na pristup sudu pune jurisdikcije i pravu na obrazloženu odluku), u kojem se ocjena kako porezne sankcije nisu dio jezgre kaznenog prava povezuje s potrebom učinkovitosti fiskalnih mjera u zaštiti (financijskih) interesa države (§ 59.).⁷⁷ Materijalnopravna pripadnost spomenutih predmeta (tj. činjenica da su svrstani izvan jezgre kaznenog prava) bitno je utjecala na zaključak o nepostojanju povrede Konvencije.⁷⁸

O nekim predmetima iz ove skupine tek se implicitno može zaključiti kako se smatraju perifernima. U presudi *A. i B. protiv Norveške* Sud tek općenito primjećuje kako je važan faktor za razlikovanje jezgre i periferije kaznenog prava pitanje u kojoj mjeri kaznenom slični (u tom predmetu upravni) postupak ima obilježja klasičnog kaznenog postupka (§ 133.).⁷⁹ Razlikovanje jezgre od periferije kaznenog prava koristi se kao pomoćni argument u odlučivanju

⁷² *Kammerer protiv Austrije*, zahtjev broj 32435/06, 12. svibnja 2010.

⁷³ *Ibid.*

⁷⁴ *Ibid.*

⁷⁵ *Ibid.*

⁷⁶ *Ibid.*

⁷⁷ *Segame SA protiv Francuske*, zahtjev broj 4837/06, 7. lipnja 2012.

⁷⁸ *Kammerer protiv Austrije*, § 28., *Segame SA protiv Francuske*, § 59.

⁷⁹ *A. i B. protiv Norveške*, § 133.

o pitanju *ne bis in idem*⁸⁰ (što prelazi interese ovog rada) u poreznom predmetu, a Sud otvoreno ističe kako inspiraciju crpi iz prakse o čl. 6. Konvencije (§ 133.).⁸¹ Iako to nije izričito navedeno, s obzirom na to da nije nađena povreda Konvencije, moglo bi se zaključiti kako porezna kazna (zbog porezne prijevare) iz predmeta ne pripada jezgri kaznenog prava.⁸² Ipak, budući da je invokacija *Jussile* bila tek od sporednog značaja, takav zaključak valja uzeti s dozom opreza. Presuda je prije svega vrijedna zbog izdvojenog mišljenja suca da Albuquerquea, koji ističe kako dotadašnja praksa Suda nije pojasnila kriterij jasne razine stigmatizacije, kao ni pitanje procesnih jamstava u predmetima izvan jezgre kaznenog prava (§ 78.).⁸³ Razina stigmatizacije, navodi sudac, samo je retorički argument, a ne pravi kriterij pomoću kojega Sud rješava predmete te se veliko pitanje razdiobe između jezgre i periferije kaznenog prava ne rješava koherentno (§ 29.).⁸⁴ I predmet *Sancakli protiv Turske*,⁸⁵ u kojem je podnositelj prekršajno sankcioniran zbog pružanja prostorija za prostituciju, implicitno je izuzet iz jezgre kaznenog prava (§ 49.). Razina stigmatizacije nije ocijenjena znatnom jer je, iako se u predmetu utvrdilo da je pružao prostorije za prostituciju, podnositelj sankcioniran zbog nepodvrgavanja naredbi javne vlasti.⁸⁶ Dodatni razlozi za takvu procjenu bili su neznatan iznos sankcije, blaga priroda predmeta te činjenica da počinjenje prekršaja nije navedeno u kaznenoj evidenciji (§ 46. i 49.).⁸⁷ Takav se pristup doima suviše formalističkim i neživotnim jer optužba za pružanje prostorija za prostituciju jasno sa sobom nosi znatnu razinu stigmatizacije, makar to bilo utvrđeno samo u obrazloženju presude (§ 49.).⁸⁸

(b) *Predmeti u kojima je utvrđena povreda Konvencije.* U (još jednom) predmetu o poreznim sankcijama (*Pákozdí protiv Mađarske*) Sud je tek usputno ponovio kako one ne pripadaju klasičnom kaznenom pravu. Pozivajući se na ranije standarde o obveznosti provođenja rasprave u žalbenom postupku, presudio je kako je Konvencija povrijeđena, a takvu su zaključku, čini se, pridonijeli i visina sankcije (§ 21.)⁸⁹ te činjenica da je postupak bio pun „neoče-

⁸⁰ Andrijauskaite, Agne, *op. cit.* u bilj. 8, str. 370. Za više o presudi *A. i B. protiv Norveške* i pitanju *ne bis in idem* vidi Martinović, Igor, Načelo *ne bis in idem* nakon presude *A. i B. protiv Norveške*: mogućnost kaznenog progona za djelo o kojem je već odlučeno u prekršajnom postupku, *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, vol. 26, br. 2, 2019, str. 591–620.

⁸¹ *A. i B. protiv Norveške*.

⁸² Slično Andrijauskaite, Agne, *op. cit.* u bilj. 8, str. 370.

⁸³ Sudac Pinto da Albuquerque, izdvojeno mišljenje u presudi *A. i B. protiv Norveške*.

⁸⁴ *Ibid.*

⁸⁵ *Sancakli protiv Turske*, zahtjev broj 1385/07, 15. svibnja 2018.

⁸⁶ *Ibid.*

⁸⁷ *Ibid.*

⁸⁸ *Ibid.*; Andrijauskaite, Agne, *op. cit.* u bilj. 8, str. 369 *et sq.*

⁸⁹ *Pákozdí protiv Mađarske*, zahtjev broj 51269/07, 25. studenog 2014.

kivanih obrata“.⁹⁰ Ovoj skupini pripada i predmet *Chap Ltd. protiv Armenije* (također o obveznosti provođenja rasprave), u kojem je nakon postupka pred upravnim sudom izrečena porezna sankcija (§ 23.).⁹¹ U skladu s ranijom praksom takav je postupak svrstan na periferiju kaznenog prava, no podnositelj nije bio u mogućnosti ispitati svjedoke na čijim se iskazima temeljila presuda, što je u dovoljnoj mjeri povrijedilo konfrontacijsku klauzulu da bi se utvrdila povreda čl. 6. st. 1. Konvencije u vezi sa st. 3. istog članka.⁹² Čini se stoga da je povreda Konvencije bila dovoljno velika da ni načelno blaži standardi nisu mogli spriječiti utvrđivanje povrede prava na pravično suđenje. Visina sankcije te politička priroda predmeta (što bi se možda moglo povezati s razinom stigmatizacije) svakako su pripomogli takvu pristupu.⁹³ U recentnom predmetu *Vegotex International S. A. protiv Belgije* Sud je potvrdio da predmeti o poreznim sankcijama (*tax surcharges*) ne pripadaju jezgri kaznenog prava te je to koristio kao jedan od razloga zbog kojih zakonodavnu intervenciju s retroaktivnim učinkom nije smatrao protivnom pravu na pravično suđenje (§ 124.).⁹⁴ Ponovio je i kako to znači da se procesna jamstva tada ne moraju najstriktnije poštivati (§ 76. i 157.).⁹⁵ To, međutim, zbog ostalih okolnosti predmeta, nije spriječilo Sud da utvrdi povredu prava na suđenje u razumnom roku (§ 157. i 158.).⁹⁶ Sud je to gotovo izričito istaknuo: „čak i ako se pretpostavi da se pravo na suđenje u razumnom roku ne mora primijeniti u svojem punom opsegu (vidi § 76. presude) Sud smatra kako je (...) postupak koji je započeo podnositelj premašio razumno trajanje“ (§ 157.).⁹⁷ Nakon analize navedenih presuda može se zaključiti kako je materijalnopravno svrstavanje predmeta tek putokaz za ocjenjivanje povrede Konvencije. Moguće je da zbog značaja postupovnih povreda unatoč načelno popustljivijem pristupu bude utvrđena povreda Konvencije. U takvim slučajevima nije neuobičajeno da se „perifernost“ predmeta relativizira uz napomenu o visokoj sankciji.

Pretraživanjem prakse pronađen je i jedan predmet koji Sud nije materijalnopravno svrstao, iako se to zbog njegovih okolnosti moglo očekivati. U predmetu *Hüseyin Turan protiv Turske* izrečena je upravna sankcija zbog povrede propisa o socijalnoj sigurnosti te je utvrđena povreda prava na pravično suđenje, uz tek usputno pozivanje na *Jussilu* (§ 32. i 37.).⁹⁸ Izrečena sankcija

⁹⁰ Andrijauskaite, Agne, *op. cit.* u bilj. 8, str. 372.

⁹¹ *Chap Ltd. protiv Armenije*, zahtjev broj 15485/09, 4. svibnja 2017.

⁹² *Ibid.*, § 41., 44., 45., 48.–53.

⁹³ Andrijauskaite, Agne, *op. cit.* u bilj. 8, str. 372.

⁹⁴ *Vegotex International S. A. protiv Belgije*, zahtjev broj 49812/09, 3. studenog 2022.

⁹⁵ *Ibid.*

⁹⁶ *Ibid.*

⁹⁷ *Ibid.*

⁹⁸ *Hüseyin Turan protiv Turske*, zahtjev broj 11529/02, 4. ožujka 2008.

bila je relativno niska (§ 20.),⁹⁹ a čini se kako ni razina stigmatizacije koju donosi povreda propisa o socijalnoj sigurnosti nije bila znatna. Sud je samo naveo standarde o blažim jamstvima u nekim predmetima sličnima kaznenima te je propustio utvrditi pripadnost predmeta, a povreda je objašnjena prije svega navođenjem standarda o obveznosti provođenja rasprave (§ 29.–37.).¹⁰⁰ Takvo bi se propuštanje (makar implicitnog) svrstavanja predmeta moglo učiniti neobičnim s obzirom na to da je Sud čak i u nekim jasno kaznenim predmetima to izričito učinio (vidi *supra*, 4.1.). Može se nagađati kako je Sud smatrao da je razina procesnih povreda takva da ni po blažim standardima koji bi eventualno bili primjenjivi ne bi bilo moguće donijeti zaključak o pravičnosti postupka. Napokon, valja istaknuti kako je presuda važna i zbog izdvojenog mišljenja sutkinje Mularoni, u kojem se po prvi put govori o „kriterijima *Jussila*“.¹⁰¹

4.3. Građanski predmeti u kojima se Sud pozivao na standarde iz *Jussile*

Nadahnut opisanim pristupom, Sud ga je u određenoj mjeri primijenio i u nekim predmetima iz građanskog aspekta čl. 6. Konvencije. Oni nisu izravno relevantni za usporedbu jezgre i periferije kaznenog prava, no valja ih ukratko proanalizirati zbog kriterija kojima se Sud koristio. U predmetu *Carmel Saliba protiv Malte* ističe se kako zbog razine stigmatizacije mogu postojati kazneni predmeti koji ne pripadaju jezgri kaznenog prava, pa tako mogu postojati i građanski predmeti u kojima je razina stigmatizacije značajna (§ 73.).¹⁰² Nadalje, Sud navodi kako se u određenim okolnostima i u građanskim predmetima moraju poštovati jamstva iz čl. 6. st. 2. Konvencije (dakle iz kaznenog aspekta tog članka (§ 73.)).¹⁰³ Pri odlučivanju o jamstvima iz građanskog aspekta čl. 6. Sud je, dakle, crpio inspiraciju iz pristupa u predmetima koji se odnose na njegov kazneni aspekt.¹⁰⁴ S time je nastavio i u presudi *Ramos Nunes de Carvalho e Sá protiv Portugala*, u kojoj je utvrđena povreda nekih od elemenata čl. 6. u njegovu građanskom aspektu (§ 214. i 215.).¹⁰⁵ Sud je držao da, iako se disciplinski postupci (u ovom slučaju protiv sutkinje) ne mogu ocijeniti kazne-

⁹⁹ *Ibid.*

¹⁰⁰ *Ibid.*

¹⁰¹ Mularoni, Antonella, Izdvojeno mišljenje u presudi *Hüseyin Turan protiv Turske*, str. 11.

¹⁰² *Carmel Saliba protiv Malte*, zahtjev broj 24221/13, 29. studenog 2016., vidi i Andrijau-skaite, Agne, *op. cit.* u bilj. 9, str. 661.

¹⁰³ *Ibid.*

¹⁰⁴ Vidi, primjerice, i *Bartaia protiv Gruzije*, zahtjev broj 10978/06, 26. srpnja 2018., § 28.

¹⁰⁵ *Ramos Nunes de Carvalho e Sá protiv Portugala*, zahtjevi broj 55391/13, 57728/13 i 74041/13, 28. studenog 2018.

nima,¹⁰⁶ pripadajuće sankcije mogu ozbiljno utjecati na živote i karijere sudaca (§ 196.).¹⁰⁷ S obzirom na to da mogu rezultirati razrješenjem s dužnosti ili suspenzijom, i takvi postupci mogu nositi znatnu razinu stigmatizacije (§ 196.)¹⁰⁸ (argumenti su slični onima iz presude *Grande Stevens protiv Italije*). Takva praksa čini argument suca Albuquerquea o razini stigmatizacije kao pukom retoričkom argumentu uvjerljivijim. S dozom opreza o ovom bi se rukavcu prakse moglo zaključiti kako se Sud u građanskim predmetima katkada oslanja na kriterije iz *Jussile* kako bi minimalne procesne standarde učinio strožima.

4.4. Zaključak o praksi nakon *Jussile*

Nakon analize relevantne prakse može se ustvrditi kako njezina razgranatost opravdava zaključke o njezinoj nekonzistentnosti.¹⁰⁹ Kriteriji koje Sud koristi kako bi razgraničio dva dijela kaznenog prava ne koriste se dosljedno i ujednačeno, poput, primjerice, kriterija *Engel*, već se nerijetko međusobno isprepleću, a nije neuobičajeno ni da ocjena kojeg od njih potpuno izostane. Kao kriterij se najčešće koristi razina stigmatizacije, koja se nerijetko dodatno pojašnjava vrstom ili visinom zapriječene sankcije, a katkada i nekim dodatnim razlozima, poput (ne)upisivanja počinjenja djela u evidenciju. Također, ponekad se formula iz *Jussile* tek zaziva poput mantre bez primjene relevantnih (ma koliko nejasnih) standarda na okolnosti predmeta.¹¹⁰ Ne može se, međutim, reći da je praksa potpuno proizvoljna jer je nakon njezine raščlambe moguće donijeti neke općenitije zaključke. Ponajprije valja istaknuti kako samo za predmete koji u nacionalnom sustavu nisu formalnopravno kaznjeni (nakon što ih Sud autonomno ocijeni takvima) uopće postoji mogućnost da budu svrstani izvan jezgre kaznenog prava. Za neke vrste takvih predmeta (primjerice porezne sankcije), čini se, nema dvojbe o njihovoj pripadnosti, dok kod drugih nije tako lako unaprijed procijeniti kamo bi ih trebalo svrstati. Uz to, zamjetno je kako Sud najčešće svrstavanju predmeta u jednu od kategorija pribjegava u neizvjesnim predmetima koristeći to kao jedan od argumenata u (ne)utvrđivanju navodne povrede Konvencije. Načelno se može zaključiti kako je značaj klasifikacije unutar materijalnog prava (jezgra – periferija) to veći što su drugi razlozi zbog kojih bi se mogla utvrditi povreda Konvencije manji. Nije, stoga, neuobičajeno da se u nekim predmetima gdje bi se to moglo očekivati Sud ipak

¹⁰⁶ Sud takvu mogućnost nije u ovom predmetu *a limine* odbacio, već se upustio u procjenu prema kriterijima *Engel*. *Ibid.*, § 123.–128.

¹⁰⁷ *Ibid.*

¹⁰⁸ *Ibid.*

¹⁰⁹ Vidi *supra*, početak četvrtog poglavlja.

¹¹⁰ Andrijauskaite, Agne, *op. cit.* u bilj. 8, str. 370.

propusti osvrnuti na pitanje njihove materijalnopravne pripadnosti ako ostale okolnosti predmeta jasno upućuju na povredu Konvencije. Naprotiv, ako nema teških povreda Konvencije, a radi se o kaznenom sličnom predmetu, vjerojatnije je da će navedenom pitanju posvetiti više pažnje.

Uočljivo je i kako je s vremenom navedeno pitanje postalo relevantno za sve više predmeta sličnih kaznenima (o poreznim sankcijama, povredama propisa o motornim vozilima, socijalnoj sigurnosti...), kao i procesnih jamstava (obveznost provođenja rasprave, minimalna prava obrane, *ne bis in idem*...). S obzirom na to može se reći kako je materijalnopravno svrstavanje predmeta (pitanje pripada li predmet jezgri ili ne pripada) od preliminarnog i načelnog značaja za procesna jamstva: ako je predmet svrstan izvan jezgre kaznenog prava, dozvoljeno je uopće ne primijeniti neka od njih (npr. pravo na provođenje rasprave pred prvostupajskim kaznenim sudom) ili ih primijeniti u ograničenu opsegu. Koje je od jamstava dozvoljeno uopće ne primijeniti i pod kojim uvjetima, a koje se može primijeniti u reduciranoj mjeri i u kojim slučajevima, ostaje utvrditi zasebnom analizom svakog od njih.

5. ZAKLJUČAK

Praksa Europskog suda za ljudska prava koja se odnosi na procesna jamstva u postupcima koji nalikuju kaznenom može se podijeliti na dva razdoblja. Prvo je razdoblje imalo tri temeljne karakteristike: 1) Sud je autonomnim poimanjem pojma kaznene optužbe (dakle i kaznenog postupka) postupno širio broj i vrstu predmeta koje je smatrao kaznenima, što je 2) uzrokovalo „prelijevanje“ procesnih jamstava koja slovo Konvencije predviđa za kaznene postupke na sve veći broj kaznenom sličnih postupaka. To je „prelijevanje“ značilo 3) da su u svim postupcima koje Sud smatra kaznenima u načelu trebala vrijediti ista procesna jamstva. Podizanje razine procesnih jamstava u sve većem broju postupaka sličnih kaznenom prouzrokovalo je i neke negativne posljedice, pa se opravdano moglo postaviti pitanje je li doista potrebno, na primjer, u postupku povodom lakšeg prekršaja i u postupku zbog silovanja osigurati ista procesna jamstva. U duhu Konvencije kao živućeg organizma Sud je, vjerojatno kako bi kompenzirao to što sve raznolikije kaznenom slične postupke ogrće kaznenim ruhom, presudom *Jussila* odlučio „ubaciti u nižu brzinu“. Time je otpočelo drugo razdoblje u njegovoj praksi vezano uz procesna jamstva u postupcima sličnima kaznenom. Temeljne su karakteristike tog razdoblja: 1) materijalnopravno razlikovanje predmeta (sličnih kaznenima) koji pripadaju jezgri kaznenog prava od onih koji u nju ne pripadaju, čime je 2) omogućeno da se u potonjima procesna jamstva koja Konvencija propisuje za kaznene postupke ne moraju primjenjivati u svojem punom opsegu. „Niža brzina“ u nekim kaznenom sličnim postupcima više nije bila iznimka, već su se predmeti s periferije

kaznenog prava i na načelnoj razini počeli razlikovati od onih koji pripadaju njegovoj jezgri.

Odjeljivanje dviju kategorija unutar kaznenog prava događalo se, očekivano, samo u predmetima koji formalnopravno nisu kazneni. Ključni je standard u određivanju pripadnosti predmeta jednoj od kategorija bila a) razina stigmatizacije koju može donijeti izricanje sankcije, a relevantno je bilo i kakva je b) vrsta, odnosno c) visina sankcije, no Sud u svojoj praksi nije jasnije definirao te neprecizne standarde. Iako nisu u krivu oni koji tvrde kako je praksa o podjeli između jezgre i periferije kaznenog prava nekonzistentna, iz nje je moguće izvesti neke generalne zaključke: 1) jasno je kojoj kategoriji pripadaju neke vrste predmeta (periferne su, primjerice, „upravne sankcije u području carinskog i prava tržišnog natjecanja te sankcije koje je izrekao sud nadležan za financijske stvari“¹¹¹) te 2) razlikovanje spomenutih dviju kategorija u određenoj mjeri nalikuje razlikovanju između *mala in se* i *mala prohibita*.¹¹²

Literatura:

1. Andrijauskaite, Agne, Exploring the penumbra of punishment under the ECHR, New Journal of European Criminal Law, vol. 10, br. 4, 2019, str. 363–375.
2. Andrijauskaite, Agne, The Principles of Administrative Punishment under the ECHR, doktorska disertacija, Vilnius, 2022.
3. Bailleux, Antoine, The Fiftieth shade of grey: Competition law, “criministrative law” and “fairly fair trials”, u: Galli; Francesca, Weyembergh; Anne (eds.), *Do labels still matter? Blurring boundaries between administrative and criminal law, The Influence of the EU*, Bruxelles, 2014, str. 137–152.
4. Bernatt, Maciej, Administrative Sanctions: Between Efficiency and Procedural Fairness, *Review of European Administrative Law*, vol. 9, br. 1, 2016, str. 5–32.
5. Bombois, Thomas; Déom, Diane, La définition de la sanction administrative, u: Andersen, Robert; Déom, Diane; Renders, David (eds.), *Les Sanctions Administratives*, Bruxelles, 2007, str. 125–142.
6. Bonačić, Marin; Rašo, Marko, Obilježja prekršajnog prava i sudovanja, aktualna pitanja i prioriteti *de lege ferenda*, *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, vol. 19, br. 2, 2012, str. 439–472.
7. Bonačić, Marin; Tomašić, Tomislav, Implementacija standarda Europskog suda za ljudska prava u hrvatskom prekršajnom pravu i praksi, *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, vol. 24, br. 2, 2017, str. 381–411.
8. Burić, Zoran, Načelo *ne bis in idem* iz europske perspektive, u: Bejatović, Stanko; Novaković, Nataša (ur.), *Načelo ne bis in idem i pravna sigurnost građana (međunarodni pravni standardi, regionalna zakonodavstva i iskustva u primeni)*, Beograd, 2022, str. 119–130.
9. Caeiro, Pedro, The influence of the EU on the „blurring“ between administrative and cri-

¹¹¹ Franssen; Vanessa, Vandeweerd; Solène, *op. cit.* u bilj. 24, str. 47.

¹¹² Sudac Pinto da Albuquerque, izdvojeno mišljenje u presudi *A. i B. protiv Norveške*, § 29.

- minal law, u: Galli; Francesca, Weyembergh; Anne (eds.), *Do labels still matter? Blurring boundaries between administrative and criminal law, The Influence of the EU*, Bruxelles, 2014, str. 171–190.
10. De Sanctis, Sophie, Cartel Offences: Quasi-criminal Enforcement for Criminal Behaviour?, u: Franssen; Vanessa, Harding; Cristopher (eds.), *Criminal and Quasi-criminal Enforcement Mechanisms in Europe: Origins, Concepts, Future*, Oxford, 2022, str. 271–299.
11. Forrester, Ian S., From Regulation 17/62 to Article 52 of the Charter of Fundamental Rights, u: Bernitz; Ulf, Groussot; Xavier, Schulyok; Felix (eds.), *General Principles of EU Law and European Private Law*, 2013, Kluwer Law International, str. 343–371.
12. Franssen, Vanessa, La notion “pénale”: mot magique ou critère trompeur? Réflexions sur les distinctions entre le droit pénal et le droit quasi pénal, u: Brach-Thiel; Delphine (eds.), *Existe-t-il un seul non bis in idem aujourd'hui?*, Paris, 2017, str. 62–97.
13. Franssen, Vanessa; Vandeweerd, Solène, *Supranational administrative criminal law*, dostupno na: https://orbi.uliege.be/bitstream/2268/240734/1/Franssen%26Vandeweerd_SupranationalAdministrativeCriminalLaw_FIN.pdf, pristupljeno 9. svibnja 2023.
14. Ivičević Karas, Elizabeta, Načelo jednakosti oružja kao konstitutivni element prava na pravičan postupak iz članka 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, vol. 57, br. 4–5, 2007, str. 761–788.
15. Janneke, Gerards, Article 53 ECHR and Minimum Protection by the European Court of Human Rights, *European Convention on Human Rights Law Review*, vol. 3, br. 4, 2022, str. 450–480.
16. Josipović, Ivo; Novak Hrgović; Karmen, Načelo *ne bis in idem* u kontekstu prekršajnog, kaznenog i upravnog prava, *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, vol. 23, br. 2, 2016, str. 469–507.
17. Krapac, Davor i suradnici, *Kazneno procesno pravo, Prva knjiga: Institucije*, Zagreb, 2020.
18. Krstulović Dragičević, Antonija, Načelo zakonitosti u praksi Europskog suda za ljudska prava, *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, vol. 23, br. 2, 2016, str. 403–433.
19. Lestas, George, The Truth in Autonomous Concepts: How To Interpret the ECHR, *European Journal of International Law*, vol. 15, br. 2, 2004, str. 279–305.
20. Lonardo, Luigi, The Veiled Irreverence of the Italian Constitutional Court and the Contours of the Right to Silence for Natural Persons in Administrative Proceedings: Judgment of the Court (Grand Chamber) 2 February 2021, Case C-481-19, DB v Consob, EC-LI:EU:C:2021:84, *European Constitutional Law Review*, vol. 17, br. 4, 2021, str. 707–723.
21. Mahoney, Paul, Right to a fair trial in criminal matters under article 6 E.C.H.R., *Judicial Studies Institute Journal*, vol. 4, br. 2, 2004, str. 107–129.
22. Martinović, Igor, Načelo *ne bis in idem* nakon presude A. i B. protiv Norveške: mogućnost kaznenog progona za djelo o kojem je već odlučeno u prekršajnom postupku, *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, vol. 26, br. 2, 2019, str. 591–620.
23. Renucci, Jean-François, *Introduction to the European Convention on Human Rights: The rights guaranteed and the protection mechanism*, Strasbourg, 2015.
24. Šugman Stubbs, Katja, An Increasingly Blurred Division between Criminal and Administrative Law, u: Ackerman, Bruce; Ambos, Kai; Sikirić, Hrvoje (eds.), *Visions of Justice: Liber amicorum Mirjan Damaška*, 2016, Berlin, str. 351–370.
25. Šugman Stubbs, Katja, Two Forms of Smudge: An ECtHR Perspective on the Blurring of Boundaries between Criminal and Administrative Law, u: Franssen; Vanessa, Harding; Cristopher (eds.), *Criminal and Quasi-criminal Enforcement Mechanisms in Europe: Origins, Concepts, Future*, Oxford, 2022, str. 343–365.
26. Weyembergh, Anne; Joncheray, Nicholas, Punitive Administrative Sanctions and Procedural Safeguards, *New Journal of European Criminal Law*, vol. 7, br. 2, 2016, str. 190–209.

Summary

Nikša Vojvoda *

THE “HARD CORE” AND “PERIPHERY” OF CRIMINAL LAW IN THE JURISPRUDENCE OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS **

The European Court of Human Rights has for decades been dealing with procedural guarantees in quasi-criminal proceedings (e.g. misdemeanour or administrative-penal proceedings). The jurisprudence of the Court can be divided into two periods. The first began with the judgment *Engel and others v. the Netherlands* where the Court interpreted the notion of criminal charge (i.e. offence) independently from its classification in national law. According to such an interpretation, even a formally non-criminal offence may be viewed by the Court as criminal. During that period, the following rule was applicable: if a charge (offence) is deemed criminal, then all the procedural guarantees that the Convention foresees for criminal proceedings have to be respected. The beginning of the second period was marked by the judgment *Jussila v. Finland* where the Court developed a new standard according to which guarantees from Article 6 of the Convention do not have to be applied in their full stringency if the case does not belong to the hard core of criminal law. This standard was a turning point in the jurisprudence of the Court concerning procedural guarantees in quasi-criminal proceedings. However, it remained unclear how to delineate the hard core from the periphery of criminal law. This paper analyses the mentioned landmark case and looks at how the criteria used by the Court to differentiate between the hard core and the periphery of criminal law have developed in subsequent cases. The relevant post-*Jussila* jurisprudence is divided into three branches. The first contains cases such as *Mtchedlishvili v. Georgia* which belong to the hard core of criminal law. Quasi-criminal cases that are not part of the hard core of criminal law belong to the second branch (e.g. *Segame SA v. France*). Finally, the third branch consists of civil law cases in which the Court has invoked the “*Jussila* mantra” (one of them being *Carmel Saliba v. Malta*). Finally, the article explains that although there are some general rules on how the Court discerns the hard core from the periphery of criminal law, its jurisprudence is far from consistent.

Keywords: *Jussila v. Finland*, quasi-criminal proceedings, procedural guarantees, core of criminal law, periphery of criminal law, European Court of Human Rights

* Nikša Vojvoda, mag. iur., Assistant with the status of doctoral student in the Installation Research Project “Croatian Misdemeanour Law in the European Context – Challenges and Perspectives” of the Croatian Science Foundation (UIP-2020-02-6482), University of Zagreb Faculty of Law, niksa.vojvoda@pravo.unizg.hr, ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-6640-9763>.

** This work has been supported in part by the Croatian Science Foundation under the project “Croatian Misdemeanour Law in the European Context - Challenges and Perspectives” (UIP-2020-02-6482).